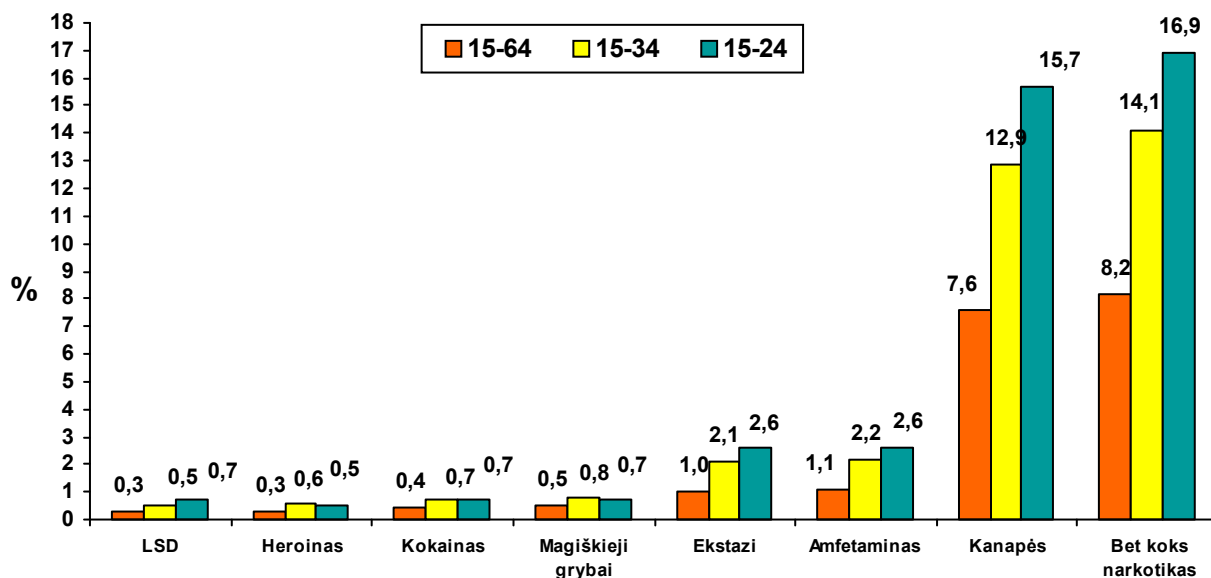

STATISTINĖ INFORMACIJA APIE NARKOTINIŲ IR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PAPLITIMĄ BEI NETEISĖTĄ APYVARTĄ LIETUVOJE 2006 M.

Narkotikų vartojimo paplitimas bendrojoje populiacijoje

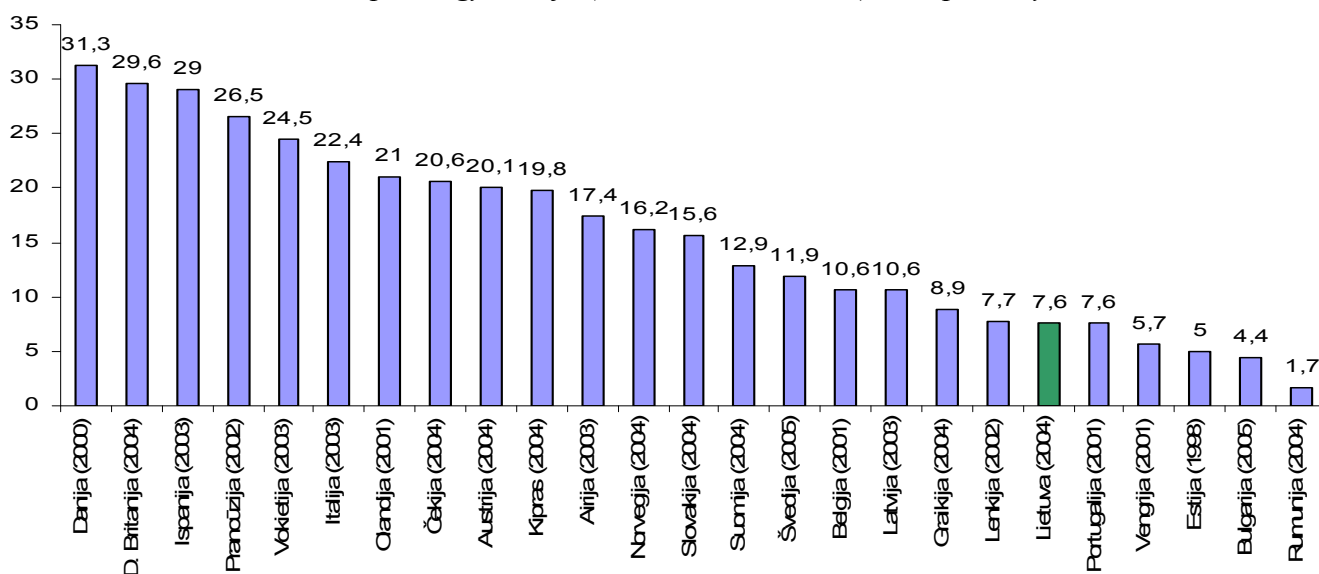
2004 m. pabaigoje Lietuvoje atlikto reprezentatyvaus 15-64 metų šalies gyventojų tyrimo rezultatai parodė, kad narkotikų bent kartą gyvenime yra bandę 8,2 proc. Lietuvos gyventojų. Narkotikus nurodė vartoję daugiau vyrai (13,1 proc.), nei moterys (3,8 proc.), jaunesni (15-34 metų amžiaus) nei vyresni (35-64 metų amžiaus) žmonės, atitinkamai 14,1 proc. ir 3,8 proc. (Žr. 1 pav.)

1 pav. Lietuvos gyventojų, bent kartą gyvenime vartojusių narkotines ir psichotropines medžiagas, pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

Labiausiai šalyje yra paplitęs kanapių vartojimas. Bent kartą gyvenime kanapes yra vartoję 7,6 proc. Lietuvos gyventojų ir šis rodiklis nėra aukštas lyginant su dvidešimt penkių Europos šalių vidurkiu - 15,5 proc. (Žr. 2 pav.). Kitų narkotikų vartojimas yra gerokai mažesnis: nors kartą gyvenime amfetaminą vartojo 1,1 proc., ekstazi - 1 proc. Lietuvos gyventojų. Pakartotinai psichoaktyvių medžiagų vartojimo paplitimo tyrimą planuojama atlikti 2008 metais.

2 pav. Nors kartą gyvenime kanapes vartojusių asmenų dalis (proc.) tarp visų gyventojų (15–64 metų amžiaus) Europos šalyse

Narkotikų vartojimo paplitimas tarp moksleivių ir globos namų auklėtinių

2003 m. atlikto Alkoholio ir kitų narkotikų tyrimo Lietuvos mokyklose (ESPAD) tyrimo rezultatai parodė, kad bet koki narkotiką bent kartą yra vartoję 15,6% 15-16 metų Lietuvos moksleivių, ir vartojimo lygis per keturis metus išliko toks pat (1999 m. – 15,5 %). Lietuvoje palyginti su kitomis Europos šalimis, o taip pat su kaimyninėmis valstybėmis moksleivių narkotikų vartojimas nėra labai aukštas (pvz. Čekijos Respublikoje – 44%, Šveicarijoje – 41%, Latvijoje – 17%, Estijoje – 24%, Lenkijoje – 19%, Rusijoje – 22%). Pakartotinai Alkoholio ir kitų narkotikų tyrimo Lietuvos mokyklose tyrimas atliktas 2007 m. Preliminariais duomenimis

2006 m. atliktas Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas savivaldybių ir apskričių vaikų globos namuose parodė, kad 19 proc. 15-17 m. amžiaus vaikų globos namų auklėtinių yra bandę bent vieną iš narkotikų nors kartą gyvenime, 12 proc. – nors kartą per paskutinius 12 mėnesių, 8 proc. – per paskutines 30 dienų.

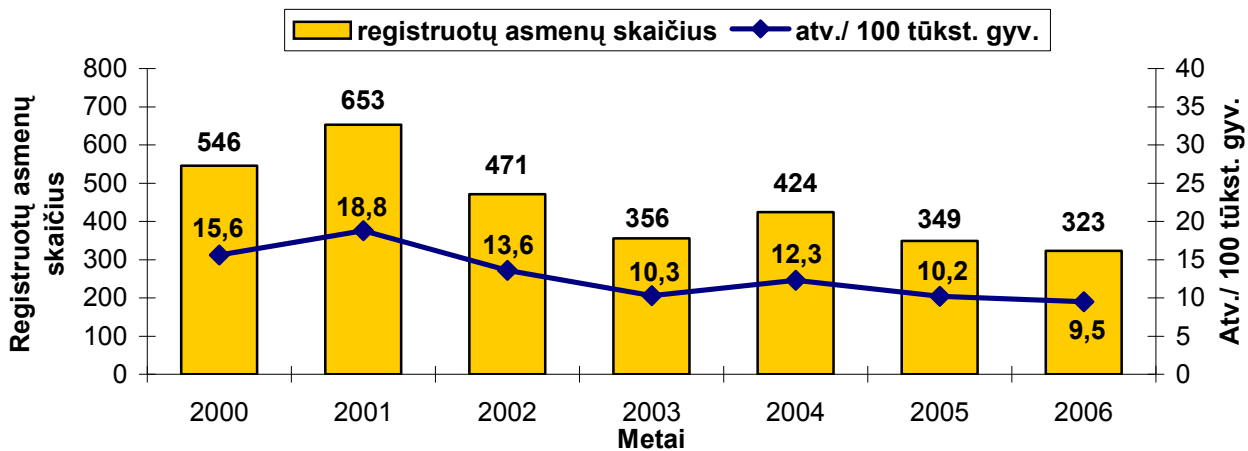
Gydymo dėl priklausomybės nuo narkotikų paslaugų poreikis

Valstybinio psichikos sveikatos centro pateiktais duomenimis 2007 m. sausio 1 d. asmens sveikatos priežiūros įstaigose dėl psichikos ir elgesio sutrikimų vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas **viso registruoti 5573 asmenys** (2005 m. – 5371 asm.) iš jų vaikų (asmenų iki 18 metų) viso registruota: 2006 m. - 19 asm., 2005 m. - 44 asm. 2004 m. - 54 asm. 2003 m. - 62 asm. 2002 m. - 77 asm.

Pagal miestus, daugiausia asmenų dėl psichikos ir elgesio sutrikimų vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas registruota Vilniuje – 2624 asmenys (474,5 atv./ 100 tūkst. gyv.), Klaipėdoje – 693 asmenys (367,1 atv./ 100 tūkst. gyv.). Tačiau tarp šalies miestų didžiausias ligotumas, viršijantis Respublikos vidurkį buvo Visagine – 170 asmenų (591,7 atv./100 tūkst. gyv.).

2006 m. asmens sveikatos priežiūros įstaigose **pirmą kartą** dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ar psichotropines medžiagas, į sveikatos priežiūros įstaigas kreipėsi ir buvo registruoti 323 asmenys, tai yra 26 asmenimis mažiau nei 2005 m. ir 101 asmeniu mažiau nei 2004 m. Iš jų vaikų (asmenų iki 18 metų) viso registruota: 2006 m. – 12 asm.; 2005 m. – 22 asm. 2004 m. - 16 asm. 2003 m. - 32 asm. 2002 m. - 44 asm. 2006 m. sergamumas narkomanija sudarė 9,5 atv. 100 tūkst. gyventojų ir buvo mažesnis už pastarųjų 6 metų vidurkį - 12,9 atv. 100 tūkst. gyventojų (Žr. 3 pav.). Visagino savivaldybėje 2006 metais užregistruota 20 naujų ligonių, sergančių narkomanija, tai sudaro 69,6 atvejus 100 tūkstančių gyventojų. Vilniuje – 36,9 atv./ 100 tūkst. gyv., Ignalinoje – 18,5 atv./ 100 tūkst. gyv., Panevėžio rajone – 13,9 atv./ 100 tūkst. gyv., Klaipėdoje – 11,1 atv./ 100 tūkst. gyv., Vilniaus rajone – 8,6 atv./ 100 tūkst. gyv., Kaune – 5,8 atv./ 100 tūkst. gyv.

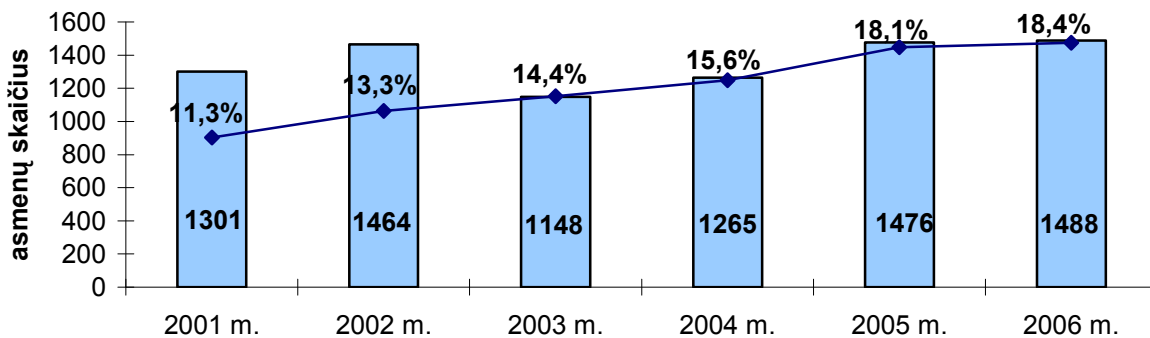
3 pav. Sergamumo narkomanija ir pirmą kartą registruotų asmenų dėl psichikos ir elgesio sutrikimų vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas skaičiaus dinamika 2000–2006 m.

Narkotikų vartojimo paplitimas laisvės atėmimo vietose

Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos duomenimis 2006 m. Lietuvos laisvės atėmimo vietose iš 8079 asmenų 18,4 proc. (1488 asmenys), buvo priklausomi nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų ir šis skaičius nežymiai išaugo, lyginant su 2005 metais, kai tokių asmenų dalis buvo 18,1 proc. (1476 asmenys), bei ankstesniais metais (Žr. 4 pav.).

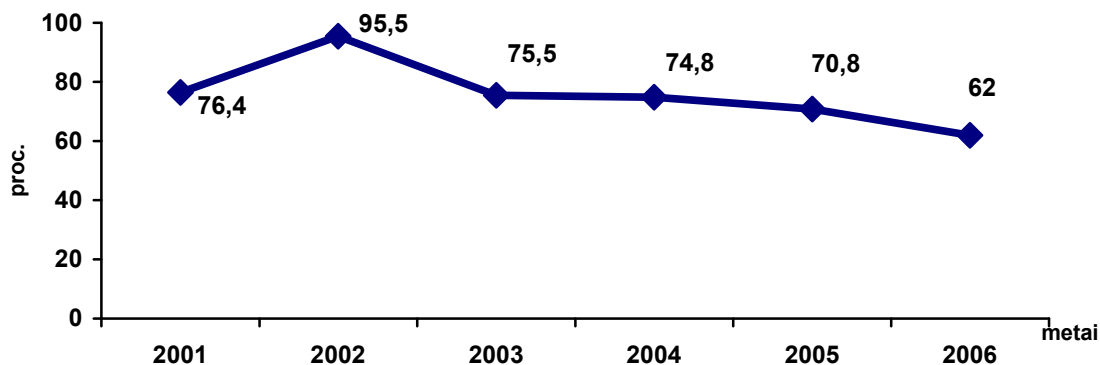
4 pav. Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų, priklausomų nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų, skaičius ir dalis (proc.) nuo visų laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų 2001-2006 m.

Užkrečiamosios ligos susijusios su narkotikų vartojimu

Lietuvos AIDS centro duomenimis 2006 m. Lietuvoje diagnozuota 100 naujų užsikrėtimo žmogaus imunodeficitu virusu (ŽIV) atvejų, o tai 20 atvejų mažiau nei 2005 m. ir 35 atvejais mažiau nei 2004 m. Pastaruosius metus stebima tendencija, kad pagal ŽIV užsikrėtimo būdą, mažėja naujai išaiškintų užsikrėtusiųjų ŽIV infekcija asmenų dalis, kurie užsikrėtė švirkšdamiesi injekcinius narkotikus nesteriliomis adatomis ir švirkštais: 2006 m. šiuo būdu užsikrėtė 62 proc. naujai išaiškintų užsikrėtusiųjų, 2005 m. - 70,8 proc., 2004 m. - 74,8 proc. (Žr. 5 pav.).

5 pav. Asmenų, kurie užsikrėtė ŽIV vartodami švirkščiamuosius narkotikus, dalis (proc.)

Apsinuodijimai dėl narkotikų vartojimo

Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktais duomenimis, 2006 metais Lietuvoje į asmens sveikatos priežiūros įstaigas dėl apsinuodijimų narkotikais ir psichodisleptikais (haliucinogenais) viso buvo kreiptasi 287 kartus (kreipėsi 245 asmenys), o tai 30 kreipimosi atvejų daugiau nei 2005 metais, ir 13 atvejų mažiau nei 2004 m. Daugiausia, kaip ir ankstesniais metais, kreiptasi dėl apsinuodijimų opiumu – 55 atvejais. Vaikai dėl apsinuodijimų 2006 m. viso kreipėsi 42 kartus (14,6 proc.) (kreipėsi 37 asmenys, iš jų 25 berniukai ir 12 mergaičių), tarp jų asmenys iki 15 metų kreipėsi 18 kartų (kreipėsi 13 asmenų, iš jų 7 berniukai ir 6 mergaitės). Dažniausia asmenys iki 18 metų kreiptasi dėl apsinuodijimų sintetinėmis narkotikais, kanapėmis ir haliucinogenais, o 11 atvejų (26 proc.) teiktos reanimacijos paslaugos.

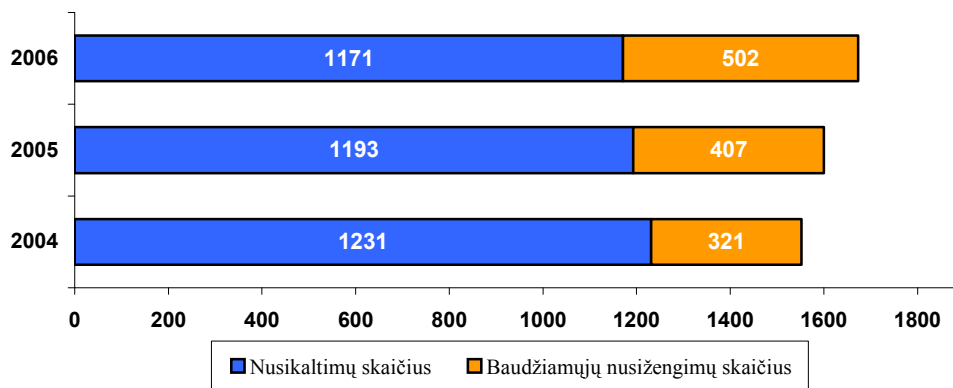
Mirtys susijusios su narkotikų vartojimu

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis mirtingumas, kai pagrindinė mirties priežastis buvo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas 2006 metais buvo pats aukščiausias per pastaruosius šešis metus. 2006 metais užregistruoti 62 mirčių nuo narkotinių ir psichotropinio medžiagų vartojimo atvejai (2005 m. – 31 atv., 2004 m. – 38 atv., 2003 m. – 40 atv.), ir šis skaičius sudaro 0,14 proc. nuo visų Lietuvoje registruotų mirčių skaičiaus (44813 mirties atvejai). Daugiausia 2006 m. mirčių užregistruota Vilniaus mieste - 36 atv. 2006 m. vaikų mirčių dėl narkotikų vartojimo neužregistruota.

Nusikaltimai susiję su disponavimu narkotikais

Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis 2006 m. lyginant su 2005 m. užregistruota daugiau nusikalstamų veikų (viso 1673), susijusių su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis bei jų I kategorijos pirmtakais (prekursoriais) (2005 m. - 1600 veikų, 2004 m. - 1552 veikos), iš kurių ištirta 1348 nusikalstama veika (80,6 proc.). Nepilnamečiai padarė 39 nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis medžiagomis. 2006 m. lyginant su 2004 ir 2005 m. sumažėjo registruotų nusikaltimų skaičius, susijusių su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis bei jų I kategorijos pirmtakais (prekursoriais) (Žr. 6 pav.).

6 pav. Nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis bei jų I kategorijos pirmtakais (prekursoriais) skaičiaus dinamika 2004–2006 m.*

* Pastaba: 2006 m. Policijos departamento buvo pateikta informacija, kad 2005 m. buvo registruota 1818 nusikalstama veika, bet 2007 m. ši informacija buvo patikslinta, nurodant, kad statistinė anomalija atsirado 2005 metais, kai Kauno rajone buvo nutrauktas ikiteisminis tyrimas, apėmęs 223 epizodus, ir apie tai vienu metu užpildžius ir pateikus 218 statistinių kortelių Informatikos ir ryšių departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos.

Bendrame nusikalstamumo kontekste nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėtu narkotikų disponavimu, sudarė 2,03 % arba beveik tiek pat kiek 2005 m. - 2,02 %, 2004 m. – 1,7%, 2003 m. – 1,2 %. 2006 m. užregistruoti 1042 asmenys, padarę nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis asmenys (2005 m. – 1010, 2004 m. – 869). 2006 m. užregistruota tiek pat kaip ir 2005 m. nepilnamečių, kurie padarė nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėta narkotikų apyvarta – 47 asmenys (2005 m. - 46, 2004 m. – 49, 2003 m. - 37, 2002 m. – 15 asmenų).

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos duomenimis 2006 m. laisvės atėmimo vietose buvo užregistruotos 123 nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikų disponavimu, t. y. 79 proc. mažiau negu ankstesniais metais (2005 m. - 202). Ši sumažėjimą lėmė nuo 2006 m. sausio 1 d. įsigaliojusios Bausmių vykdymo kodekso pataisos, kuriomis panaikinta teisė nuteistiesiems gauti siuntinius su maisto produktais. Į įkalinimo įstaigas atvyksta vis daugiau asmenų, linkusių vartoti narkotines ir psichotropines medžiagas, tolygiai didėja ir asmenų, nuteistų už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėta narkotikų apyvarta, skaičius. Asmenų, sergančių priklausomybe nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, skaičius per paskutiniuosius metus įkalinimo įstaigose stabilizavosi.

Metai	Asmenų, nuteistų už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėta narkotikų apyvarta, įkalinimo įstaigose skaičius	Naujai į įkalinimo įstaigas atvykusių asmenų, nuteistų už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėta narkotikų apyvarta, skaičius	Asmenų, sergančių priklausomybe nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, skaičius
2004	282	189	1265
2005	310	225	1476
2006	367	246	1488